

Çocuk Edebiyatı Araştırmaları

Editörler

Şahin ŞİMŞEK

Funda BULUT

© Copyright 2025

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi AŞ'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-375-823-3	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Çocuk Edebiyatı Araştırmaları	47518
Editörler	Baskı ve Cilt
ŞAHİN ŞİMŞEK ORCID iD: 0000-0003-4433-0004 FUNDA BULUT ORCID iD: 0000-0002-7101-3496	Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü	Bisac Code
Yasin DİLMEN	EDU026000
	DOI
	10.37609/akya.3953

Kütüphane Kimlik Kartı
Çocuk Edebiyatı Araştırmaları / ed. Şahin Şimşek, Funda Bulut.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2025.
157 s. : resim, tablo. ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253758233

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi AŞ

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖN SÖZ

Akademisyen Yayınevi yöneticileri, yaklaşık 35 yıllık yayın tecrübesini, kendi tüzel kişiliklerine aktararak uzun zamandan beri, ticarî faaliyetlerini sürdürmektedir. Anılan süre içinde, başta sağlık ve sosyal bilimler, kültürel ve sanatsal konular dahil 3800’ü aşkın kitabı yayımlamanın gururu içindedir. Uluslararası yayınevi olmanın alt yapısını tamamlayan Akademisyen, Türkçe ve yabancı dillerde yayın yapmanın yanında, küresel bir marka yaratmanın peşindedir.

Bilimsel ve düşünsel çalışmaların kalıcı belgeleri sayılan kitaplar, bilgi kayıt ortamı olarak yüzlerce yılın tanıklarındır. Matbaanın icadıyla varoluşunu sağlam temellere oturtan kitabın geleceği, her ne kadar yeni buluşların yörüngesine taşınmış olsa da, daha uzun süre hayatımızda yer edineceği muhakkaktır.

Akademisyen Yayınevi, kendi adını taşıyan **“Bilimsel Araştırmalar Kitabı”** serisiyle Türkçe ve İngilizce olarak, uluslararası nitelik ve nicelikte, kitap yayımlama sürecini başlatmış bulunmaktadır. Her yıl mart ve eylül aylarında gerçekleşecek olan yayımlama süreci, tematik alt başlıklarla devam edecektir. Bu süreci destekleyen tüm hocalarımıza ve arka planda yer alan herkese teşekkür borçluyuz.

Akademisyen Yayınevi A.Ş.

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1	Süper Komutlarla Yapay Zekâ Destekli Çocuk Metinleri Oluşturma 1 <i>İbrahim Halil YURDAKAL</i>
Bölüm 2	Bir Şehri Çocuklara Anlatmak: Görsel Okuryazarlık Bağlamında <i>Budapest Böngésző</i> Kitabının İncelenmesi 17 <i>Erkan KÜLEKÇİ</i>
Bölüm 3	Nehir Yazar'ın Veda Turtası Romanında Sosyal ve Duygusal Beceriler 31 <i>Serpil ÖZDEMİR</i>
Bölüm 4	Divan Edebiyatı ve Günümüz Çocuk Edebiyatında Mekânın Sembolik İşlevleri 53 <i>Ali Osman ABDURREZZAK</i> <i>Duygu DİKİCİ ABDURREZZAK</i>
Bölüm 5	Çocuk Edebiyatının Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanımı ... 71 <i>Nazik Müge TEKİN</i> <i>Günsu TAŞKÖPRÜ</i>
Bölüm 6	Çokluk Kategorisinin İşlevsel Dil Bilgisi Açısından Çözümlemesi: Sen Işık Çalmayı Bilir Misin? Örneği 93 <i>Ferda Merve KARAMANOĞLU</i>
Bölüm 7	Yaratıcı Yazma Sürecinde Çocuk Edebiyatının Rolü 111 <i>Funda BULUT</i> <i>Şahin ŞİMŞEK</i>
Bölüm 8	Ömer Seyfettin ile İlgili Yazılmış Lisansüstü Tezler Üzerine Bir İnceleme 133 <i>Ahmet BAŞKAN</i> <i>Erdost ÖZKAN</i>
Bölüm 9	Çocuk Edebiyatında Felsefi Bir İmkân ve Eğitsel Bir Araç Olarak Filozof Meşe Kitabı: Eleştirel Bir İnceleme 143 <i>Erdost ÖZKAN</i> <i>Ahmet BAŞKAN</i>

YAZARLAR

Doç. Dr. Ali Osman ABDURREZZAK
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Türk Dili ve
Edebiyatı Bölümü

Duygu DİKİCİ ABDURREZZAK
Doktora Öğrencisi, İzmir Kâtip Çelebi
Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Doç. Dr. Ahmet BAŞKAN
Hitit Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü

Doç. Dr. Funda BULUT
Kastamonu Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal
Bilimler Eğitimi Bölümü

**Dr. Öğr. Üyesi Ferda Merve
KARAMANOĞLU**
Kastamonu Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal
Bilimler Eğitimi Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Erkan KÜLEKÇİ
Kastamonu Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal
Bilimler Eğitimi Bölümü

Doç. Dr. Erdost ÖZKAN
Pamukkale Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal
Bilimler Eğitimi Bölümü

Prof. Dr. Serpil ÖZDEMİR
Bartın Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü

Doç. Dr. Şahin ŞİMŞEK
Kastamonu Üniversitesi, Türkçe Öğretimi
Uygulama ve Araştırma Merkezi

Dr. Günsu TAŞKÖPRÜ
Dokuz Eylül Üniversitesi, Dil Eğitimi
Uygulama ve Araştırma Merkezi

Öğr. Gör. Dr. Nazik Müge TEKİN
Kastamonu Üniversitesi, Türkçe Öğretimi ve
Araştırma Merkezi

Doç. Dr. İbrahim Halil YURDAKAL
Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Temel Eğitim Bölümü

Bölüm 1

SÜPER KOMUTLARLA YAPAY ZEKÂ DESTEKLİ ÇOCUK METİNLERİ OLUŞTURMA

İbrahim Halil YURDAKAL¹

GİRİŞ

Çocuk edebiyatı, çocukların gelişim özelliklerini dikkate alarak onların bilişsel, duyuşsal, sosyal ve dilsel gelişimlerine katkıda bulunmayı amaçlayan yazınsal bir alan olarak tanımlanabilir. Bu alan, yalnızca çocuklara yönelik eğlenceli içerikler üretmekle sınırlı değildir; aynı zamanda çocukların estetik duygularını geliştirmeyi, kültürel değerleri tanımlarını sağlamayı ve yaşam becerilerini desteklemeyi hedefler (Sever, 2013). Çocuk edebiyatı, çocukların hem bireysel hem de toplumsal gelişim süreçlerinde önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle çocuk edebiyatı ürünlerinin, özellikle hikâyelerin, pedagojik açıdan işlevsel ve estetik açıdan nitelikli olması beklenmektedir (Şirin, 2007). Çocuk hikâyeleri, çocuk edebiyatının en yaygın türlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Hikâye türünün kısa, özlü ve ilgi çekici yapısı, çocukların dikkat süreleriyle doğrudan ilişkilidir. Özmen (2011) göre dikkat süresi okula yeni başlayan çocuklarda 10 dakikayken, 10 yaşındaki çocuklarda 20'dir. İlkokul düzeyindeki çocukların dikkat süreleri sınırlı olduğundan, hikâyelerin onların ilgisini canlı tutacak şekilde sade ve sürükleyici bir kurguyla oluşturulması büyük önem taşır. Bu kapsamda özellikle çocuğun ilgi alanlarını tespit etmek hikâye yazımı sürecinde önemli bir aşama olarak değerlendirilebilir.

Çocuk hikâyeleri, çocuğa okuma sevgisi kazandırmanın yanı sıra toplumsal değerleri öğretme, hayal gücünü geliştirme ve duygusal zekâya katkıda bulunma işlevlerini de üstlenir. Bu hikâyeler aracılığıyla çocuklar, dürüstlük, yardımlaşma, paylaşma, sorumluluk gibi temel değerleri öğrenirler. Aynı zamanda karakterlerin yaşadığı olaylar üzerinden problem çözme becerileri gelişir ve farklı bakış açılarını görme fırsatı bulurlar. Çocuk edebiyatı, bu yönüyle yalnızca bireysel

¹ Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, iyurdakal@pau.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-6333-5911

- Metinler ve etkinlikler, çocukların aktif katılımını desteklemeli. Örneğin, hikâyeye alternatif son yazma, resim tamamlama, drama canlandırma gibi katılımcı görevler eklenmelidir.
- Yapay zekânın aşırı kullanımının çocuklarda bağımlılık yaratmaması için denge gözetilmeli; çocukların üretkenliğini destekleyecek şekilde yönlendirici, ama yaratıcı süreci tamamen devralmayan bir araç olarak kullanılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Arıcı, A. F. (2008). *Okuma eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M., & Forcier, L. B. (2016). *Intelligence unleashed: An argument for AI in education*. Londra: Pearson Education.
- Oğuzkan, F. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özmen, K. S. (2011). *Dikkat toplama becerisini geliştirici etkinlikler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatı kültürü*. İstanbul: Kök Yayıncılık.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2019). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Bölüm 2

BİR ŞEHİR ÇOCUKLARA ANLATMAK: GÖRSEL OKURYAZARLIK BAĞLAMINDA *BUDAPEST BÖNGÉSZŐ* KİTABININ İNCELENMESİ

Erkan KÜLEKÇİ¹

GİRİŞ

Çocuk edebiyatı, yalnızca dil gelişimine katkıda bulunan bir edebî alan değil, aynı zamanda toplumsal belleğin, kültürel kimliğin ve bireysel ideolojilerin erken yaşlardan itibaren biçimlenmesinde etkin rol oynayan çok katmanlı, çok disiplinli bir alandır (Hunt, 2005). Bu alan genel olarak, “çocuğa görelilik” ilkesini merkeze alma, çocuğun duygu ve düşünce dünyasına uygun bir anlatı evreni kurma ve estetik duyarlılık ile dil becerilerini geliştirme temelinde tanımlanabilir (Şimşek, 2020; Şirin, 2007). Çocuk edebiyatı, bireysel ve kolektif kimliğin inşasında kurucu öğelerden biri olarak ele alınmakta; metinlerin yalnızca öyküsel içerikleri değil, görsel ve mekânsal öğeleri de çocukların çevre algısı, değer dünyası ve estetik beğenisini biçimlendiren temel unsurlar arasında sayılmaktadır (Arizpe & Styles, 2003, Nikolajeva & Scott, 2001). Macar çocuk edebiyatı da bu bağlamda uzun bir birikime sahiptir. Ferenc Molnár’ın yazdığı *Pal Sokağı Çocukları* (*A Pál Utcai Fiúk*, 1906) gibi klasikler, yalnızca dramatik kurgularıyla değil, dönemin Budapeşte’sine dair ayrıntılı mekân tasvirleriyle de dikkat çekmiştir. Günümüz Macar yazar ve çizerleri, kentsel belleğin ve mekânsal kimliğin çocuk okura aktarılmasında görsel anlatının gücünü yeniden öne çıkarmaktadır. Bu sürekliliğin, Macar edebiyatının yerel ve evrensel kültürel kimlik inşasına katkısını da gösterdiği savunulabilir.

Çocuk edebiyatında metin ve görseli birlikte taşıyan, okuma sürecinde görselin yalnızca metni resimleyen değil, metinle birlikte anlam üreten bir yapı olduğunu vurgulayan önemli bir tür, resimli kitaplardır (Nikolajeva & Scott, 2001). Çok modlu (multimodal) anlatılar ve görsel okuryazarlık alanındaki çalışmalar, resimli kitapların çocukların anlam kurma, eleştirel düşünme ve yorumlama

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, ekulekci@kastamonu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-8486-230X

- Araştırmacılar için: Çocuk edebiyatı bağlamında görsel ve metin boyutlarını birleştiren ara-bul türünün kuramsal ve uygulamalı boyutları hâlen yeterince incelenmemiştir. Farklı yaş gruplarının okuma süreçlerini göz izleme, odak grup çalışmaları ve karşılaştırmalı uluslararası incelemelerle ele almak; bu türün çocuk edebiyatındaki yerini sağlamlaştırabilir.

Son olarak, bu çalışma Türkiye bağlamında önemli bir boşluğa da işaret etmektedir. Türk şehirlerinin kültürel ve mimari zenginliğini çocuklara görsel ve etkileşimli biçimde tanıtan, *Budapest Böngésző* benzeri kitapların neredeyse hiç bulunmadığı görülmektedir. İstanbul, Ankara, İzmir gibi tarihî ve çok katmanlı şehirler için bu türden nitelikli eserlerin üretilmesi, hem çocukların görsel okuryazarlık ve dil gelişimlerine katkı sağlayabilir hem de kendi kentlerine yönelik kültürel farkındalık ve aidiyet duygusunu güçlendirebilir. Bu bağlamda, görsel okuryazarlığı merkeze alan ve ara-bul türünün pedagojik potansiyelini değerlendiren yeni projeler, hem eğitim alanı hem de çocuk edebiyatı araştırmaları için önemli bir katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbulut, C., & Özdemir, E. D. (2025). Okul öncesi çocuklarda hayal gücü gelişimi: Masallar ve resimli kitaplar üzerine nitel bir analiz. *Journal of Research in Turkic Literatures*, 5(1), 1-14. <https://doi.org/10.47580/tead.511>
- Arizpe, E., & Styles, M. (2003). *Children reading picturebooks: Interpreting visual texts*. Routledge.
- Arizpe, E., Noble, K., & Styles, M. (2023). *Children reading pictures: New contexts and approaches to picturebooks*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003106326>
- Bartos, E. (2024). *Budapesti böngésző Brúnóval*. Móra Könyvkiadó.
- Eshel, E. B. (2024). National and religious messages in Israeli search-and-find books for children. *Children's Literature*, 52, 5-26. <https://dx.doi.org/10.1353/chl.2024.a928810>.
- Farrar, J., Arizpe, E., & Lees, R. (2024). Thinking and learning through images: A review of research related to visual literacy, children's reading and children's literature. *Education 3-13*, 52(7), 993-1005. <https://doi.org/10.1080/03004279.2024.2357892>
- Galda, L., & Short, K. G. (1993). Children's books: visual literacy: Exploring art and illustration in children's books. *The Reading Teacher*, 46(6), 506-516. <http://www.jstor.org/stable/20201117>
- Giorgis, C., Johnson, N. J., Bonomo, A., Colbert, C., Conner, A., Kauffman, G., & Kulesza, D. (1999). Children's books: Visual literacy. *The Reading Teacher*, 53(2), 146-153. <http://www.jstor.org/stable/20204765>
- Gülbil, A., & Bilbay, A. (2024). Erken çocukluk döneminde görsel okuma bağlamında sessiz kitaplar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* (60), 1332-1342. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1425765>
- Güneş, P. D. F. (2013). Görsel okuma eğitimi. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 2(1), 1-17.
- Hunt, P. (2005). Introduction: The expanding world of children's literature studies. In P. Hunt (Ed.), *Understanding children's literature* (pp. 1-14). Routledge.
- Krippendorff, K. (2019). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage Publications.
- Labrosse, D., Labrosse, N., & Farkas-Zentai, L. (2024). *Buda + Pest by Labrosse: Awesome look & find book*. Hvg Könyvek.

- Nikolajeva, M., & Scott, C. (2001). *How Picturebooks Work*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203960615>
- Nikolajeva, M. (2008). Play and playfulness in postmodern picturebooks. In L. R. Sipe & S. Pantaleo (Eds.), *Postmodern picturebooks: Play, parody and self-referentiality* (pp. 55-74). Routledge.
- Olver, C. (2024). Nature's puzzles: An ecocritical theorisation of children's activity books. *Children Literature in Education*. <https://doi.org/10.1007/s10583-024-09587-7>
- O'Neil, K. E. (2011). Reading pictures: Developing visual literacy for greater comprehension. *The Reading Teacher*, 65(3), 214–223. <http://www.jstor.org/stable/41331601>
- Read, C. J. (2013). *Cultivating visual and print literacy with picture books* [Doktora tezi, Simon Fraser Üniversitesi]. Summit Araştırma Arşivi. <https://summit.sfu.ca/item/12834>
- Salisbury, M. & Styles, M. (2012) *Children's picturebooks: The art of visual storytelling*. Laurence King.
- Serafini, F. (2014). *Reading the visual: An introduction to teaching multimodal literacy*. Teachers College Press.
- Sipe, L. R. (1998). How picture books work: A semiotically framed theory of text-picture relationships. *Children's Literature in Education*, 29(2), 97–108. <https://doi.org/10.1023/A:1022459009182>
- Şimşek, Ş. (2020). Çocuk edebiyatında değerler eğitimi. Ş. Şimşek & F. Bulut (Ed.), *Çocuk edebiyatı yazarlarının kaleminden değerler eğitimi içinde* (s. 9-19). Akademisyen Kitabevi.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatı kültürü*. Kök Yayıncılık.
- Vidák, Z. (2023). *Budapest böngésző-Streets of Budapest*. Lampion Könyvek.

Bölüm 3

NEHİR YARAR'IN *VEDA TURTASI* ROMANINDA SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER

Serpil ÖZDEMİR¹

GİRİŞ

Eğitim, öğrencilere bilgi ve beceriler kazandırarak onları toplumun etkili bir üyesi hâline getirmeyi amaçlar. Yaşamın sürekli olarak değişmesi öğrencilere kazandırılacak bilgi ve becerilerin de güncellenmesini gerektirmektedir. Günün koşullarına uygun olarak hangi becerilerin kazandırılacağı konusu dünyada ve Türkiye’de önemli bir araştırma konusu hâline gelmiştir. Araştırmaların sonucunda 21. yüzyıl insanında “sosyal ve duygusal beceriler, dil ve iletişim becerileri, üst düzey düşünme becerileri, benlik becerileri, öğrenme becerileri, çalışma becerileri, okuryazarlık becerileri” bulunması gerektiği belirlenmiştir. Bu beceriler eğitim ve öğretim programlarında doğrudan veya dolaylı olarak yer almaktadır. 2024-2025 eğitim ve öğretim yılında uygulanmaya başlayan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde sosyal ve duygusal beceriler, öğretim programında yer alan diğer becerilerin gelişimini destekleyen beceriler olarak yer almaktadır (URL-1).

Sosyal ve duygusal beceriler “biyolojik yatkınlıklar ile çevresel faktörler arasındaki karşılıklı etkileşimden kaynaklanan; tutarlı düşünce, duygu ve davranış kalıplarında kendini gösteren; resmî ve gayri resmî öğrenme deneyimleri aracılığıyla gelişmeye devam eden; bireyin yaşamı boyunca sosyoekonomik durumunu etkileyen bireysel özellikler” olarak tanımlanmaktadır (De Fruyt vd., 2015, akt. Chernyshenko vd., 2018). Sosyal ve duygusal beceriler, diğer insanlarla etkileşim kurma, kendi duygularımızı ve davranışlarımızı yönetme becerimizin temelini oluşturur (OECD, 2024). Bu becerilerin gelişmiş olması bireylerin hayatta karşılaştıkları yeni durumlara hazır olmasını desteklemektedir.

¹ Prof. Dr., Bartın Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, serpilozdemir34@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-8063-8690

KAYNAKÇA

- Aksoy, P. (2020). Üç-altı yaş çocuklarına yönelik öykülerin sosyal beceriler açısından incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 505-534. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.1967202043180>
- Alzahrani, M., Alharbi, M., & Alodwan, A. (2019). The effect of social-emotional competence on children academic achievement and behavioral development. *International Education Studies*, 12(12), 141-149. <https://doi.org/10.5539/ies.v12n12p141>
- Aydın, İ. ve Uzun, M. (2020). Çocuk kitaplarının taşınması gereken özellikler: Cemil Kavukçu'nun Bir Öykü Yazılım Mı? ve Masal Anlatma Oyunu adlı eserlerine eleştirel bir bakış. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö7), 315-340. <https://doi.org/10.29000/rumelide.808713>
- Betawi, I. A. (2015). What effect does story time have on toddlers' social and emotional skills. *Early Child Development and Care*, 185(4), 594-600. <https://doi.org/10.1080/03004430.2014.943756>
- Blum, R. W., & Libbey, H. P. (2004). School connectedness - Strengthening health and education outcomes for teenagers. *Journal of School Health*, 74, 229-299.
- CASEL. (2020). *Fundamentals of SEL*. <https://casel.org/casel-sel-framework-11-2020/>
- Chernyshenko, O. S., Kankaraş, M., & Drasgow, F. (2018). *Social and emotional skills for student success and well-being: Conceptual framework for the OECD study on social and emotional skills*. OECD Education Working Papers No. 173, <https://dx.doi.org/10.1787/db1d8e59-en>
- Corcoran, R. P., Cheung, A. C. K., Elizabeth Kim, E., & Chen Xie, C. (2018). Effective universal school-based social and emotional learning programs for improving academic achievement: A systematic review and meta-analysis of 50 years of research. *Educational Research Review*, 25, 56-72. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2017.12.001>
- Dumalı, E. (2022). *Çocuk romanlarındaki çocuk kahramanların toplumsal cinsiyet bağlamında sosyal beceri temsillerinin incelenmesi*. Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Elias, M. J., & Haynes, N. M. (2008). Social competence, social support, and academic achievement in minority, low-income, urban elementary school children. *School Psychology Quarterly*, 23(4), 474-495. <https://doi.org/10.1037/1045-3830.23.4.474>
- Elias, M. J., Zins, J. E., Weissberg, R. P., Frey, K. S., Greenberg, M. T., Haynes, N. M., Kressler, R., & Shriver, T. P. (1997). *Promoting social and emotional learning: Guidelines for educators*. USA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Esteban, M., Sidera, F., Serrano, J., Amado, A. ve Rostan, C. (2010). Improving social understanding of preschool children: Evaluation of a training program. *Electronic Journal of Research Educational Psychology*, 8(2), 841-860.
- Forster, N. (1994). The analysis of company documentation. C. Cassell & G. Symon (Ed.) *Qualitative methods in organizational research, a practical guide* içinde (s. 147-166). SAGE Publication.
- Garces-Bacsal, R. M. (2022). Diverse books for diverse children: building an early childhood diverse booklist for social and emotional learning. *Journal of Early Childhood Literacy*, 22(1): 66-95. <https://doi.org/10.1177/1468798420901856>
- Gunn, A. A. , Bennett, S. V., & Peterson, B. J. (2022) Exploring multicultural picturebooks with social-emotional themes. *The Reading Teacher*, 76(3), 362-374. <https://doi.org/10.1002/trtr.2145>
- Jones, S. M., & Doolittle, E. J. (2017). Social and emotional learning: Introducing the issue. *The Future of Children*, 27(1), 3-11. <https://doi.org/10.1353/foc.2017.0000>
- Kabakçı, Ö. F. ve Korkut, F. (2008). 6-8. sınıftaki öğrencilerin sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 33(148), 77-86.
- Kılınççı, E. & Can, B. (2020). Resimli çocuk kitaplarındaki karakterlerin sosyal ve duygusal beceriler yönünden incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 1216-1234. <https://doi.org/10.17679/inuefd.719309>
- Langevin, R., & Laurent, A. (2023). Effects of a program based on social-emotional learning on the social-emotional skills of students attending a French-language school in a minority setting. *The Journal of Quality in Education*, 13(22), 142-160. <https://doi.org/10.37870/joqie.v13i22.388>

- MEB. (2021). *OECD sosyal ve duygusal beceriler araştırması Türkiye ön raporu*. Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi, No:19.
- OECD (2024), *Social and emotional skills for better lives: Findings from the OECD survey on social and emotional skills 2023*, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/35ca7b7c-en>.
- Paljug, H. L. (2020). *Using children's literature to support social and emotional learning in third through sixth grade classrooms*. Undergraduate Thesis, University of Central Florida, Orlando.
- Romasz, T. E., Kantor, J. H., & Elias, M. J. (2004). Implementation and evaluation of urban school-wide social-emotional learning programs. *Evaluation and Program Planning*, 27, 89-103. <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2003.05.002>
- Singleton, K. A. (2020). *Adolescence through the pages: Young adult novels as a lens for supporting social and emotional growth in high school students*. Doctoral Thesis. Northeastern University, Boston.
- Takizawa, Y., Bambling, M., Matsumoto, Y., Ishimoto, Y., & Edirippulige, S. (2023) Effectiveness of universal school-based social emotional learning programs in promoting social-emotional skills, attitudes towards self and others, positive social behaviors, and improving emotional and conduct problems among Japanese children: a meta-analytic review. *Frontiers in Education*, <https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1228269>
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon Yayınevi, İstanbul.
- Uslu, E. (2022). Oğuz Tansel'in masallarının sosyal beceriler açısından incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 53, 341-360. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1057511>
- URL-1 <https://tymm.meb.gov.tr/beceriler/sosyal-duygusal-ogrenme-becerileri>

İncelenen Kitap

Yarar, N. (2023). *Veda Turtası*. Can Yayınları.

Bölüm 4

DİVAN EDEBİYATI VE GÜNÜMÜZ ÇOCUK EDEBİYATINDA MEKÂNIN SEMBOLİK İŞLEVLERİ

Ali Osman ABDURREZZAK¹
Duygu DİKİCİ ABDURREZZAK²

GİRİŞ

Edebiyat, tarih boyunca yalnızca insan deneyimlerini değil, aynı zamanda mekânın sembolik işlevini de derinlemesine kullanmıştır. Mekân hem Divan edebiyatında hem de günümüz çocuk edebiyatında önemli bir anlatım aracı olarak karşımıza çıkar. Divan edebiyatında mekân, çoğunlukla idealize edilmiş, masalsı ve tasavvufî bir boyut taşırken; günümüz çocuk edebiyatında mekân, çocuğun psikolojik, bilişsel ve sosyal gelişimini yansıtan, hayal gücünü besleyen somut bir alan olarak işlev görür. Çocuk edebiyatı, yalnızca ne anlatıldığıyla değil, nerede ve nasıl anlatıldığıyla da şekillenir. “Mekân, sadece olay ve hareketleri değil, zihinsel plândaki yansımaları, sosyal ve kültürel hayattaki değişim ve farklılıkları da sergileyen bir çevre, atmosferdir” (Zambak, 2007, s.2). Başka bir ifadeyle, mekân toplumsal ve kültürel dönüşümlerin yansıdığı bir alan olarak görülmelidir. İnsan belleği, duygular ve sosyal ilişkiler mekâna sinerek ona sıradanlıktan öte bir kimlik ve anlam kazandırır. Bu yönüyle mekân hem bireysel zihinsel yansımaların hem de sosyal ve kültürel farklılıkların görünür hâle geldiği bir atmosfer işlevi üstlenir.

Mekân, karakterin iç dünyasını dışa vuran bir anlam üretim alanıdır. Çocuk okurun dünyayı konumlandırması, güvenlik ve aidiyet hisleri, toplumsal rolleri ve doğa-şehir ilişkisini kavrayışı çoğu kez edebî metinlerdeki mekânsal kurgularla somutlaşır. Bu nedenle mekân incelemeleri, metnin estetik yapısını, kültürel temsillerini ve pedagojik yönelimlerini birlikte değerlendirmeyi gerektirir. Zhao ve arkadaşları (2022, s. 2), Mekânın, “çocuk edebiyatı çalışmalarında özellikle temalar gibi diğer unsurlarla karşılaştırıldığında yeterince araştırılmamış bir

¹ Doç. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ali-37@hotmail.com, ORCID: iD: 0000-0001-8067-394X

² Doktora Öğrencisi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, duyugudikici87@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-5175-8442

belleğin somutlaştırılması ve yeniden üretimiyle anlam kazanır. Bu bağlamda mekân, yalnızca estetik bir unsur değil, aynı zamanda tarihsel bilincin, kimliğin ve kültürel sürekliliğin koruyucusudur. Modernleşme ve dijitalleşme süreçleri ise mekân algısını değiştirerek, mekânın çok katmanlı, değişken ve yeniden yorumlanan yapısını daha da belirginleştirmiştir. Günümüzde dijital platformlar sayesinde mekân, fiziksel sınırları aşan ve zaman-mekân algısını esneten yeni deneyim alanlarına dönüşmektedir. Edebiyatta mekân pasif bir zemin olmaktan çıkarak, insanın eylemleriyle sürekli yeniden inşa edilen, dinamik ve ilişkisel bir olgu hâlini alır. Divan edebiyatında şairin yaratıcı tasarımıyla zenginleşen mekân, çocuk edebiyatında ise çocuğun aktif keşif ve dönüşüm süreciyle şekillenir. Bu perspektiften bakıldığında, mekân hem bireyin içsel deneyimlerini hem de toplumsal gerçeklikleri iç içe geçirerek, farklı edebiyat türlerinde farklı biçim ve işlevlerle varlığını sürdürür. Böylelikle Divan ve çocuk edebiyatında mekân anlayışı, tarihsel ve kültürel bağlamda birbirini tamamlayan, edebî geleneklerin sürekliliğini ve dönüşümünü mümkün kılan temel bir unsur olarak değerlendirilmelidir.

Netice itibarıyla, Divan edebiyatı ve günümüz çocuk edebiyatında mekânın sembolik işlevleri, edebî anlatının derinliklerini şekillendiren kritik bir unsurdur. Divan edebiyatında mekân, aşk, tasavvuf ve varoluşsal arayışların metaforik ifadesi olarak kullanılırken; günümüz çocuk edebiyatında mekân, pedagojik işlevleriyle çocukların psikolojik ve sosyal gelişim süreçlerine katkıda bulunan somut ve simgesel bir yapıya dönüşmektedir. Bu bağlamda mekânın sembolizmi hem estetik hem de eğitimsel açılardan edebiyatın temel yapı taşlarından biri olarak önemini korumaktadır.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Ş. (1991). *Roman sanatı ve incelemesine giriş*. Akçağ Yayınları.
- Avis, P. (1999). *God and the creative imagination: Metaphor, symbol, and myth in religion and theology*. Routledge.
- Balcıoğlu Aras, A. & Tunçay, G. Y. (2024). Okul öncesi çocuk kitaplarında karanlık korkusunun ele alış biçimlerinin incelenmesi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 27-43.
- Barikan Topçu, Ç. (2024). Fuzulî'nin duygu ülkesi: Leylâ ve Mecnûn'da duygu mekânıdır metaforu. *Dil Araştırmaları*, 35, 181-202.
- Benjamin, W. (2014). *Pasajlar* (A. Cemal, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Bergson, H. (2020). *Pionnos-Tanrı, ruh ve mit* (A. Akan, Çev.). Ayrıntı Basımevi.
- Bulut, F., & Şimşek, Ş. (2022). Çocuk edebiyatı ve çevresel bilinç. In Ş. Şimşek & F. Bulut (Eds.), *Çocuk edebiyatı* (ss. 113-138). Akademisyen Kitabevi.
- Campbell, J. (2025). *Saf mutluluk* (G. Bulut, Çev.). Doğan Yayınları.
- Certeau, M. de. (2009). *Gündelik hayatın keşfi I* (L. A. Özcan, Çev.). Dost Kitabevi Yayınları.
- Dayıoğlu, G. (2018). *Akıllı pireler*. Altın Kitaplar Yayınevi.

- Dayıoğlu, G. (2018). *Parpat Dağının esrarı*. Altın Kitaplar Yayınevi.
- Dayıoğlu, G. (2019). *Dünya çocukların olsa*. Altın Kitaplar.
- Dilidüzgün, S. (2006). *Çağdaş çocuk yazını*. Morpa Kültür Yayınları.
- Doğan, A. (2005). Hüsn ü Aşk'ta kuyu sembolü. *Millî Folklor*, 17(68), 180-189.
- Doğan, A. (2018). Hüsn ikliminde aşk: Hüsn ü Aşk'ta mekân. *Telmih Dergisi*, 2(7), 44-47.
- Fuzuli. (2000). *Leylâ ve Mecnun: Metin, düzyazıya çeviri, notlar ve açıklamalar* (M. N. Doğan, Haz.). Yapı Kredi Yayınları.
- Dolaykaya Pınar, M. M. (2020). Reconstruction of home in Philip Pullman's His Dark Materials. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(4), 1465-1478.
- Karakaş, R., Paçalı, İ., Özkoyuncu, Y. & Kılınç, M. (2023). Küçük Prens kitabının farklı öğrenim grupları üzerinden değerlendirilmesi. *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 6(1), 55-76.
- Kavukçu, C. (2000). *Gemiler de ağlarmış*. Can Yayınları.
- Kavukçu, C. (2011). *Pazar güneşi*. Can Yayınları.
- Kayaokay, İ. (2014). Fuzûlî'nin Leylâ ile Mecnûn mesnevisinin arketipsel sembolizm bağlamında çözümlenmesi. *The Journal of Academic Social Science*, 2(7), 337-351.
- Kılıç, M. (2011). Divan şiirinde bir hayvan masalı: "Harnâme". *Turkish Studies*, 6(3), 1967-1982.
- Kurtar, S. (2013). Mekânı yaşamak: Lefebvre ve mekânın diyalektik oluşumu. *TÜCAUM*, 349-356.
- Lefebvre, H. (2014). *Mekânın üretimi* (İ. Ergüden, Çev.). Sel Yayıncılık.
- Nabi. (2018). *Hayrabat* (M. Gökcan & H. Koç, Haz.). Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Nabi. (2019). *Hayriyye* (M. Kaplan, Haz.). Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Neupane, R. (2023). The use of children's picture books to promote environmental awareness. *Humanities and Social Sciences Journal*, 15(1-2), 30-41.
- Nora, P. (1989). Between memory and history: *Les lieux de mémoire. Representations*, (26), 7-24.
- Proshansky, H. M., Fabian, A. K., & Kaminoff, R. (1983). Place-identity: Physical world socialization of the self. *Journal of Environmental Psychology*, 3(1), 57-83. [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(83\)80021-8](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(83)80021-8)
- Relf, E. (1976). *Place and placelessness*. Pion.
- Şehitoğlu, O. B. (2022). *Göç-Hafız-Mekân*. Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Şeyh Galip. (1992). *Hüsn ü aşk* (O. Okay & H. Ayan, Haz.). Dergâh Yayınları.
- Şimşek, Ş. (2005). *Kemalettin Tuğcu'nun hayatı ve 50 romanından hareketle çocuk edebiyatımızdaki yeri* (Yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Şirin, M. R. (1994). Çocuk edebiyatı. In M. R. Şirin (Ed.), *99 soruda çocuk edebiyatı* (ss. 9-35). Çocuk Vakfı.
- Tatar, B. (2017). "Kutsal mekân": Fenomenolojik bir analiz. *Milel ve Nihal*, 14(2), 8-22.
- Timor, A. (2006). Çocukların coğrafyası: Genel bir bakış. In N. Özgüç & A. N. Timor (Eds.), *İnsan ve mekân* (ss. 79-98). Çantay Kitabevi.
- Timurtaş, F. K. (1971). *Şeyhî'nin Harnâme'si*. Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2024). *Çocuk edebiyatı*. Akçağ Yayınları.
- Yaşar, Ş. (2022a). *Kalk yerine yat*. Doğan Kitap.
- Yaşar, Ş. (2022b). *Tarihi hoşça kal lokantası*. Doğan Kitap.
- Zambak, F. (2007). *Türk romanında mekân* (Yüksek lisans tezi). Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zhao, M., Ang, L. H., Rashid, S. M., & Toh, F. H. C. (2022). Translating narrative space in children's fiction *Bronze and Sunflower* from Chinese to English. *SAGE Open*, January-March, 1-10.
- Türk Dil Kurumu (t.y). *Türkçe sözlük*. <https://www.sozluk.gov.tr> (Erşim Tarihi: 30.08.2025).
- Ünal, Ö. (2025). *Yeşim taşı efsanesi: Son Mücadele*. Kronip Kitap.

Bölüm 5

ÇOCUK EDEBİYATININ YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI

Nazik Müge TEKİN¹
Günsu TAŞKÖPRÜ²

GİRİŞ

Çocuk edebiyatının, çocukların gelişimsel özellikleri, ilgi alanları ve algı düzeyleri göz önünde bulundurularak onların duygu ve düşünce dünyalarına hitap eden edebî ürünlerin bütününe ifade ettiği söylenebilir. Çocuk edebiyatı, yalnızca estetik nitelikli bir sanat alanı olmayan, birçok farklı işleve sahip çocuğun dilsel, bilişsel ve duygusal gelişimini destekleyen bir disiplin olarak ele alınmaktadır (Sever, 2013). Çocuklara yönelik edebî metinler, onların hayal gücünü zenginleştirmekte, bireysel kimlik inşasına katkı sunmakta ve toplumsal değerlerin aktarımında önemli bir rol üstlenmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2017).

Çocuk edebiyatının tanımında farklılıklar bulunsa da tanımlamada ortak vurgu, çocuk edebiyatının çocuğun gelişimini destekleyici rolüdür. Nodelman (2008), çocuk edebiyatını “çocuklara yönelik olarak yazılmış tüm edebî ürünler” olarak basit bir çerçevede tanımlarken Hunt (2001), bu alanın sınırlarının her zaman tartışmalı olduğunu, hatta kimi eserlerin hem yetişkinlere hem de çocuklara hitap edebileceğini vurgulamaktadır. Oğuzkan (2001) ise çocuk edebiyatını çocukların dil ve düşünce gelişimlerini destekleyen, onların eğitime hizmet eden ama aynı zamanda edebî değer taşıyan ürünler olarak açıklamaktadır. Şirin (2007), bu alanı daha eleştirel bir yaklaşımla değerlendirerek, çocuk edebiyatının nitelikli ürünlerle çocukların hayal gücünü beslemesi gerektiğini, aksi hâlde “öğretici ama edebî değer taşımayan” ürünlerin alanı daralttığını savunmaktadır.

¹ Öğr. Gör., Dr., Kastamonu Üniversitesi, Türkçe Öğretimi ve Araştırma Merkezi, nmtekin@kastamonu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9046-4340

² Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, gunsutaskopru@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-9724-4698

hem yetişkinlere hem de çocuklara hitap edebilmektedir. Bu bağlamda çocuk edebiyatı ürünleri, her yaştan öğrenci için önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Çocuk edebiyatının yabancı dil öğretiminde etkin biçimde kullanılabilmesi için önerilerde bulunmanın uygun olacağı düşünülmektedir. Yabancı dil öğretimi sürecinde kullanılacak metinlerin hedef yaş ve dil düzeyine uygun, açık, sade, tekrarlara dayalı ve kültürel açıdan zengin içerikler barındırması gerekmektedir. Metinlerdeki görsel unsurların dilsel içerikle uyum içinde olması, öğrencinin motivasyonunu artırarak metinle kurduğu etkileşimi güçlendirmektedir. Bununla birlikte öğreticilerin çocuk edebiyatı okuryazarlığı, drama temelli öğretim, dijital hikâye tasarımı ve yaratıcı yazma teknikleri konularında donanım kazanmaları büyük önem taşımaktadır. Öğretici eğitimi çocuk edebiyatının dil öğretiminde etkili biçimde kullanılmasının ön koşulu olarak görülmelidir. Dijital hikâyeler, sesli kitaplar ve çizgi filmler gibi araçlar kullanılarak teknolojinin sınıf içi etkinlikleriyle bütünleştirilmesi, öğrencilerin aktif katılımını sağlamanın yanı sıra öğrenmeyi daha etkileşimli ve kalıcı bir deneyime dönüştüreceği düşünülmektedir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda çocuk edebiyatının farklı dil düzeylerinde, kültürel, yaş ve cinsiyet gruplarında ve dijital ortamlarda etkililiğini ölçen nicel ve nitel çalışmaların artırılması gerekmektedir. Böylece çocuk edebiyatının yabancı dil öğretimindeki rolü daha iyi anlaşılacak ve bu alandaki uygulamalara bilimsel dayanak kazandırılacaktır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ö. (2019). *Eğitimde drama: Kuram ve uygulama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ayrancı, B., & Aytaş, G. (2017). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk edebiyatının eğitimde işlevselliği üzerine görüşleri. *International Journal of Human Sciences*, 1414(4), 4226-4240.
- Bessadet, L. (2022). Drama-based approach in English language teaching. *Arab World English Journal*, 13(1), 525–533. <https://doi.org/10.24093/awej/vol13no1.34>
- Bozkırlı, K. Ç., Er, O., & Yolcu, E. (2023). Çocuk edebiyatı yayınlarında bulunması gereken özellikler. *Çocuk Edebiyatı içinde* (ss. 59–67). Fenomen.
- Bülbül, M. (2017). Şiir türünün yabancı dil derslerinde kullanımı. *Dil Dergisi*, 168(2), 5-18.
- Carter, R., & Long, M. N. (1991). *Teaching literature*. Longman.
- Chen, M. (2014). Teaching English as a foreign language through literature. *Theory and Practice in Language Studies*, 4, 232-236. <https://doi.org/10.4304/TPLS.4.2.232-236>.
- Demirel, Ö. (2010). *Yabancı dil öğretimi: İlkeler, yöntemler, teknikler* (güncellenmiş baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Eleonora, S., Dauren, M., Zhanakul, S., Zhanar, A., Kuralay, T., & Nurgul, I. (2024). Children's literature of kazakhstan in the context of world literature as the basis of national identity. *Journal of Ecohumanism*, 3(8). <https://doi.org/10.62754/joe.v3i8.5605>
- Erol, S. & Kara, Ö. T. (2020). Çocuk yazınında eleştirel düşünme becerileri, yeterlikleri ve tutumları üzerine bir inceleme: Küçük Kara Balık örneği. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(3), 1125-1135.
- Ellis, G., Brewster, J. (2014). *Tell it again: The new storytelling handbook for primary teachers*. United

- Kingdom: British Council.
- Ghosn, I. (2002). Four good reasons to use literature in primary school ELT. *Elt Journal*, 56, 172-179.
- Grenby, M. O. (2008). *Children's literature*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Gultom, U., & Setyami, I. (2022). Children's literature as learning media to improve children's language skills. *International Journal of Science and Applied Science: Conference Series*, 6(1), 136-145. <http://dx.doi.org/10.20961/ijscs.v6i1.69949>
- Holden, S. (1981). *Drama in Language Teaching*. London: Longman.
- Hu, Y. (2025). The effect of drama education on enhancing critical thinking. *Education Sciences*, 15(5), 565. <https://doi.org/10.3390/educsci15050565>
- Hunt, P. (2001). *Children's literature*. Oxford: Blackwell.
- Kara, Ö. T. & Akkaya, A. (2014). Kurgusal bir dünya oluşturan çocuk edebiyatı ürünlerinin çocukların hayal dünyasına ve yaratıcılıklarına etkisi, (Editör: Bülent ÖZKAN). *Çocuk yazını araştırmaları* I, Adana: Karahan Kitabevi. 217-228.
- Karakaş, A., & Sarıçoban, A. (2012). The impact of watching subtitled animated cartoons on incidental vocabulary learning of ELT students. *Teaching English with Technology*, 12(4), 3-15. ERIC No. EJ1144953. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1144953>
- Karaköse, M. V. ve Kodan, H. (2021). İlkokul öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının incelenmesi. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 9(2), 96-109. <https://doi.org/10.35233/oyea.928876>
- Karar Doğrul, S. (2007). *Effects of children's literature on success in vocabulary teaching* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 463-477.
- Karatay, H. (2011). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı içinde* (Ed. Tacettin Şimşek), Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kartal, G., & Şimşek, H. (2017). The effects of audiobooks on EFL students' listening comprehension. *The Reading Matrix: An International Online Journal*, 17(1), 112-123. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1139369>
- Kramsch, C. (1993). *Context and Culture in Language Teaching*. Oxford: OUP.
- Krashen, S. D. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Pergamon Press.
- Lai, Y., Saab, N., & Admiraal, W. (2022). University students' use of mobile technology in self-directed language learning: Using the integrative model of behavior prediction. *Computers & Education*, 179, 104413. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2021.104413>
- Larsen-Freeman, D., & Anderson, M. (2011). *Techniques and principles in language teaching* (3rd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Lazar, G. (1993). *Literature and Language Teaching*. Cambridge: CUP.
- Lei, Q. & Zhong, G. (2024). A study on the effect of color preference on purchase intention of picture books for 3-7 year old children in china and south korea. *Applied Mathematics and Nonlinear Sciences*, 9(1). <https://doi.org/10.2478/amns-2024-1169>
- Lhamo, J., & Sakulwongs, N. (2023). The effectiveness of audio-assisted reading to enhance English reading comprehension skills for Bhutanese students. *THAITESOL Journal*, 36(2). <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1413159.pdf>
- Maley, A., & Duff, A. (2005). *Drama Techniques*. Cambridge: CUP.
- Medni, B. (2010). *Arapça öğretiminde edebî materyallerin kullanımı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Nikolajeva, M., & Scott, C. (2001). *How Picturebooks Work*. London: Routledge.
- Nodelman, P. (2008). *The hidden adult: Defining children's literature*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Oğuzkan, F. (2001). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ohler, J. B. (2013). *Digital storytelling in the classroom: New media pathways to literacy, learning, and creativity*. Corwin Press.

- O'Sullivan, E. (2010). *Comparative children's literature* (2nd ed.). London: Routledge.
- O' Sullivan, E. (2002). Kinder- und jugendliteratur im Deutschunterricht. *Fremdsprache Deutsch*, Stuttgart: Klett, 3-8.
- Önal, M. N. (2002). Türkçenin eğitimi ve öğretiminde oyun tekerlemelerinin yeri ve önemi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 1-17.
- Özkaya, P. G. (2020). Dijital öykülerin Türkçe dil becerilerinin gelişimine etkisi: Bir meta analiz çalışması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1386-1405. <https://doi.org/10.16916/aded.787093>
- Paivio, A. (1986). *Mental representations: A dual-coding approach*. New York: Oxford University Press.
- Robin, B. R. (2016). The power of digital storytelling to support teaching and learning. *Digital Education Review*, 30, 17-29.
- Rzayeva, E. (2025). Drama in foreign language education: Bridging communication and creativity. *Euro-Global Journal of Linguistics and Language Education*, 2(2), 33-39. <https://doi.org/10.69760/egille.250004>
- Sadik, A. (2008). Digital storytelling: A meaningful technology-integrated approach for engaged student learning. *Educational Technology Research and Development*, 56, 487-506. <http://dx.doi.org/10.1007/s11423-008-9091-8>
- Salihoğlu, H. (1994). Edebiyat mı kültür mü? Yabancı dilde edebiyat öğretiminde üzerine düşünceler. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11, 21-30.
- Savvidou, C. (2004). An integrated approach to the teaching of literature in the EFL classroom. *The Internet TESL Journal*, 12. <http://iteslj.org/>
- Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2019). *Çocuk edebiyatı öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Stillar, S. (2013). Raising critical consciousness through creative writing in an EFL context. *TESOL Journal*, 4(1), 164-174. <https://doi.org/10.1002/tesj.50>
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tomlinson, B. (2019). Using literature in text-driven materials to help develop spoken language awareness. C. Jones (Ed.), *Literature, Spoken Language and Speaking Skills in Second Language Learning In* (pp. 38-65). Cambridge: Cambridge University Press.
- Tong, P. (2024). Reflections on conducting kindergarten language education activities based on children's literature. *Journal of Contemporary Educational Research*, 8(3), 118-123. <https://doi.org/10.26689/jcer.v8i3.6285>
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes* (Vol. 86). Harvard University Press.
- Weinrich, H. (1984). Die vernachlässigte fertigkeit: literarische lektüre im fremd-sprachenunterricht. *Literarische Texte in der Unterrichtspraxis I*. München: Goethe Enstitüsü Yayınları, 11-13.
- Webb, S., & Macalister, J. (2019). Why might children's literature be difficult for non-native speakers of English? *Reading in a Foreign Language*, 31, 305-310.
- Wiggers, M. and Paas, F. (2022). Harsh physical discipline and externalizing behaviors in children: a systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(21), 14385. <https://doi.org/10.3390/ijerph192114385>
- Yalçın, A. ve Aytas, G. (2017). *Çocuk edebiyatı* (9. baskı). Akçağ Yayınevi.
- Yang, Y. T. C., & Wu, W. C. I. (2012). Digital storytelling for enhancing student academic achievement, critical thinking, and learning motivation: a year-long experimental study. *Computers & Education*, 59, 339-352.
- Yeom, E. Y. (2021). Stories blossom: boundaries can blur between literature and english teaching and learning in english as a foreign language. *Bookbird: A Journal of International Children's Literature*, 59(2), 84-88. <https://doi.org/10.1353/bkb.2021.0020>
- Zaidi, R. (2020). Dual-language books: enhancing engagement and language awareness. *Journal of Literacy Research*, 52(3), 269-292. <https://doi.org/10.1177/1086296x20939559>

Bölüm 6

ÇOKLUK KATEGORİSİNİN İŞLEVSEL DİL BİLGİSİ AÇISINDAN ÇÖZÜMLEMESİ: *SEN ISLIK ÇALMAYI BİLİR MİSİN?* ÖRNEĞİ

Ferda Merve KARAMANOĞLU¹

GİRİŞ

Dil, yalnızca bir iletişim aracı değil, bireyin dünyayı algılama, anlamlandırma ve yeniden kurma biçimidir. Bu nedenle dilin incelenmesi, insanın düşünme biçimlerinin ve toplumsal ilişkilerinin de çözümlenmesini sağlar. Dilin biçimsel ve anlamsal yönleri, işlevsel dil bilgisi anlayışı içinde birbirinden ayrılmaz bir bütünlük taşır. Türkçede bu bütünlüğü en iyi yansıtan kategorilerden biri ise çokluk kategorisidir. Türkçede çokluk, sayısal çoğunluğu ifade eden bir biçim bilimsel gösterge olmanın ötesinde, anlamın bağlama göre farklı katmanlarda örgütlendiği işlevsel bir yapı niteliği taşır. Morfolojik, anlamsal ve söz dizimsel düzeylerde farklı biçimlerde kendini gösteren çoğulluk, bazen morfolojik bir ekle, bazen de kelime seçimi, tekrar veya benzetme yoluyla ifade edilir. Bu özelliği ile çokluk, Türkçenin yapısal ve anlamsal zenginliğini gösteren temel kategorilerden biridir (Korkmaz, 2003; Ercilasun, 2005; Hengirmen, 1999; Vardar, 2002). Bu çeşitlilik, Türkçede çokluk kategorisinin biçimsel sınırları aşarak, anlamın oluşumunda etkin rol oynayan işlevsel bir sistem hâline geldiğini ortaya koyar.

Çocuk şiiri, dilin, ritmin ve tekrarın eğlenceli gücü sayesinde, çokluk kategorisinin en belirgin şekilde keşfedildiği türlerden biridir. Özellikle 1980'den sonra, çocuk şiirinin biçim ve anlam açısından gelişmesiyle birlikte, çokluk kategorisi sadece dil bilimsel bir gösterge olmakla kalmayıp, çocuğun bakış açısını, merakını ve çoğul duygularını ifade etmenin bir aracı hâline gelmiştir (Nas, 2004; Keklik & Savran, 2015). Bu bağlamda Necdet Neyedim, çocuk şiirinde dilin işlevsel yönünü öne çıkaran özgün şairlerden biridir (Çelik, 2016; Öztürk & Yeşilyurt,

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, fmkaramanoglu@kastamonu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-8354-9856

İşlevsel dil bilgisi açısından değerlendirildiğinde çokluk; dilin biçimsel yapısının bir parçası olmaktan ziyade, söylemde anlam üretiminin dinamiklerinden biri olarak işlev görür. Neydim'in şiirlerinde "+lAr, +dAş, +II, +IIk" gibi biçimlerin yanı sıra yineleme, sayı, zamir, sıfat, ünlem ve deyimse yapılarından oluşan çokluk biçimleri; çocuğun dünyayı algılama biçimini yansıtan zengin bir dilsel çeşitlilik oluşturur. Bu yapılar, çocuk şiirinin en temel özelliği olan ritim, oyun ve ses estetiğini desteklerken paylaşma, aidiyet, dayanışma ve sevgi gibi insani değerlerin dilde çoğalmasını da sağlar.

Neydim'in şiirleri, çocuk dilinin doğal çoğulluğunu estetik bir evrene dönüştürür. Onun dilinde çokluk, sadece "birden fazla" anlamına gelmez, öte yandan birlikte var olmanın, paylaşmanın ve duygudaşlığın bir ifadesidir. Bu yönüyle şair, işlevsel dil bilgisi çerçevesinde dilin toplumsal ve duygusal işlevini çocuk bakış açısıyla yeniden kurar. Çocuk şiirinde çokluk; sesin, anlamın ve duygunun bir arada çoğaldığı, bireyden evrensele uzanan bir bütünlük hâline gelir.

Elde edilen bulgular, işlevsel dil bilgisi yaklaşımının, çocuk edebiyatı metinlerinde biçim-anlam-bağlam etkileşimini açıklamak için önemli bir kuramsal zemin sunduğunu göstermiştir. Neydim'in şiirlerinde dil, çocuk dünyasının çok katmanlı yapısını yansıtan anlamsal bir ağ hâline gelir. Çokluk biçimleri, dilsel çeşitliliği ve duygu çoğulluğunu güçlendiren bir işlev üstlenir. Böylece çocukların dili bireysel bir ifade alanı olmaktan çıkar ve paylaşılan, ortak bir anlam evrenine dönüşür.

Necdet Neydim'in çocuk şiirlerinde çokluk kategorisi, dilin biçimsel sınırlarını aşarak insani ve evrensel değerlere açılan bir kapı işlevi görmektedir. Şairin çocuk dilini kullanarak inşa ettiği bu çok boyutlu evren hem Türkçenin ifade gücünü hem de çocuk edebiyatının estetik potansiyelini yeniden ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- Alyılmaz, C. (2017). Türkçede çokluk kavramı ve tarihi gelişimi. *Türk Dili Araştırmaları Dergisi*, 32(1), 21–45.
- Babatürk, H. (2021). Türkiye Türkçesi ve Altay Türkçesinde isimlerde çokluk kategorisi. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 61(2), 77–96.
- Bangi, İ. (1971). *Farsça dil bilgisi*. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Çelik, S. (2016). *Necdet Neydim'in çocuk edebiyatı eserlerinde değer eğitimi ve bu eserlerin Türkçe öğretimine katkısı*. Yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Ercilasun, A. B. (2005). *Türk dili tarihi*. Akçağ Yayınları.
- Esin Al, S. (2022). Türkiye Türkçesinde -IX eki ile çokluk kategorisi ilişkisi. *Türkoloji Dergisi*, 28(2), 65–82.
- Halliday, M. A. K. (1994). *An introduction to functional grammar*. Edward Arnold.
- Hengirmen, M. (1999). *Dilbilgisi ve dilbilim terimleri sözlüğü*. Engin Yayınları.

- Keklik, S. & Savran, Ö. (2015). Çocuk şiiri antolojilerinin (2000–2013) biçim ve içerik açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 59–80.
- Kerimoğlu, C. (2008). Türkçede işteşlik ve çokluk ilişkisi. *Türk Dil Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 56, 211–230.
- Kılınç, O. (2024). İşlevsel dilbilgisi açısından Türkçede çokluk kategorisi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (24), 157–176.
- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesinin grameri (şekil bilgisi)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Musaoğlu, M. (2010). Türkiye Türkçesi gramerciliğinde çokluk ve istek kategorileri. *TÜDOK Bildiriler Kitabı*, 2(1), 321–332.
- Nas, R. (2004). *Örneklerle çocuk edebiyatı*. Anı Yayıncılık.
- Neydim, N. (2003). *Çocuk edebiyatı*. Bu Yayınları.
- Neydim, N. (2020). Çocuk edebiyatı klasiklerinde çeviri yaklaşımları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 20, 145–161.
- Neydim, N. (2024). *Sen ıslık çalmayı bilir misin?* Günışığı Kitaplığı Yayıncılık.
- Öztürk, A. O. & Yeşilyurt, H. (2019). Necdet Neydim'in "İsmail ve Babamın 68 Kuşağı" adlı eseri üzerine bir inceleme. *Diyalog Dergisi*, 7(1), 191–194.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. Multilingual Yayınları.
- Von Gabain, A. (2007). *Eski Türkçenin grameri* (M. Akalın, Çev.). Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bölüm 7

YARATICI YAZMA SÜRECİNDE ÇOCUK EDEBİYATININ ROLÜ

Funda BULUT¹

Şahin ŞİMŞEK²

GİRİŞ

İnsana özgü saf duyarlılığı barındıran ve her yaşta yeniden keşfedilebilen eserlerden oluşan çocuk edebiyatı; çocuğu dilin estetik imkânlarıyla tanıştırmak onu zengin bir anlam yolculuğuna çıkarır. Çocuk edebiyatı “erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı”dır (Sever, 2013, s. 17). Sınar’a (2006) göre de çocuk edebiyatı, iki yaştan başlayıp ergenlik dönemine kadar geçen süreçte çocukların gelişim, ilgi, ihtiyaç ve algılama düzeyleri ile hayat tecrübelerine uygun bütün nitelikli yani estetik ve edebî metinleri kapsayan bir edebiyattır. İnsanın iç dünyasıyla dış dünya arasında kurduğu özgün bir köprü olan yaratıcı yazma; sözün varoluşun bir yansımasına dönüşümüdür çünkü yazmak, anlamın yeniden doğumudur. Çocuk edebiyatı ile yaratıcı yazma arasındaki ilişki de edebiyatın yaşantıya, yaşantının da yazıya dönüştüğü üretken bir döngü gibidir: Her iyi metin, yazanı kadar okuru da yeniden inşa eder.

Çocuğun okuma zevkini şekillendiren çocuk edebiyatı eserleri, onun dünyayı algılama, varoluşunu anlamlandırma ve düşüncüyü dile dönüştürme biçimini derinden etkiler. Buradaki temel soru, bu eserlerin öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerinin gelişiminde nasıl bir rol oynadığı ve eğitim sürecinde ne kadar etkin kullanılabileceğidir. Bu nedenle bu yazının temel çıkış sorusu şudur: Çocuk edebiyatı eserleri, öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerinin gelişiminde nasıl bir rol oynamaktadır?

¹ Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, fbulut@kastamonu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-7101-3496

² Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, ssimsek@kastamonu.edu. ORCID iD: 0000-0003-4433-0004

Çocuk edebiyatı ile yaratıcı yazma arasındaki ilişki, edebiyatın yaşantıya, yaşantının da yazıya dönüştüğü üretken bir döngüdür. Nitelikli edebî metinler, çocuğu dilin estetik gücüyle tanıştırmakla sözcüklerle düşünmenin, duyguyu biçimlendirmenin ve anlamı inşa etmenin yollarını onlara yaşatarak öğretir. Masal, roman, hikâye, şiir gibi farklı türlerin kendine has anlatım zenginlikleri, çocuğun hayal dünyasını beslerken edebî imgeler zihninde yeni anlam katmanları oluşturur. Çocuk, okuduğu metinlerden edindiği dil deneyimini, anlatı yapısını, karakter derinliğini ve estetik duyarlılığı yazıya aktarırken anlamın izini süren bir kâşife dönüşür. Okuma, yazmanın hazırlık aşamasıdır, yaratıcı yazma ise okunan metinlerin içselleştirildiği üretken bir ifade biçimidir. Bu etkileşimde her iyi metin, yazanı kadar okuyanı da yeniden inşa eder. Yazma eylemi, çocuğun iç dünyasını kelimelerle buluşturarak onu; düşüncesini yapılandıran, duygularını özgünce ifade eden ve kendini tanıma sürecinde olgunlaşan bir kimliğe dönüştürmektedir. Dolayısıyla okuma zevkini şekillendiren çocuk edebiyatı, bu dönüştürücü sürecin temelini oluşturmakta; çocuğun “dünyayı algılama, varoluşunu anlamlandırma ve düşüncüyü dile dönüştürme biçimini” de derinden etkilemektedir.

KAYNAKÇA

- Aggleton, J. (2023). Pictures and picturing: Mental imagery whilst reading illustrated novels. *Camb-ridge Journal of Education*, 53 (1), 79–95. <https://doi.org/10.1080/0305764X.2022.2081669>.
- Aksan, D. (2016). *Şiir dili ve Türk şiir dili*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aktaş, Ş. (2002). *Edebiyatta üslup ve problemleri*. Ankara: Akçağ Yayınlar
- Aktulum, K. (2020). *İmgelem çözümlemesine giriş*. İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Almerico, G. M. (2014). Building character through literacy with children's literature. In *AABRI International Conference Proceedings*. AABRI. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1055322.pdf>.
- Aravani, E., & Themeli, S. (2022). Literacy and literature: Developing narrative creative skills through creative writing. *Journal of Education and Practice*, 13(11), 12–18.
- Bach, R. (2018). *Martı jonathan livingston*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Creely, E., Henriksen, D., & Henderson, M. (2020). Three modes of creativity. *Journal of Creative Behavior*, 55(2), 306–318. <https://doi.org/10.1002/jocb.413>.
- Dayıoğlu, G. (2018). *Fadîş* (90. Baskı). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Demir, A. (2019). Çocuk edebiyatı ve yaratıcı düşünme. *İdil*, 60, 1011-1025. doi: 10.7816/idil-08-60-07.
- Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş çocuk yazını*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Erol, S. & Kara, Ö. T. (2020). Çocuk yazınında eleştirel düşünme becerileri, yeterlikleri ve tutumları üzerine bir inceleme: Küçük Kara Balık örneği. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(3), 1125-1135.
- Erol, S. ve Ser, E. (2024). Behiç Ak'ın çocuk romanlarındaki teknolojik unsurlar üzerine bir inceleme. *Kesit Akademi Dergisi*, 10 (41), 11-30.
- Fan, Z. (2012). Research on cultivation of aesthetic ability of student based on children literature teaching. In X. Qu & Y. Yang (Eds.), *Information and Business Intelligence*. IBI 2011. *Communications in Computer and Information Science* (Vol. 267, pp. 398–403). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-642-29084-8_61.

- Göçen, G. (2019). *Yazdıkça yazıyorum, Yaratıcı yazma ve öğretmenlerin yaratıcı yazma metinleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gülsoy, M. (2015). *Büyübozumu: Yaratıcı yazarlık*, (11. Baskı). İstanbul: Can Yayınları.
- Ismail, H. M. (2023). Children's literature: The significance and other impacts. *Theory and Practice in Language Studies*, 13(3), 593–598.
- İpşiroğlu, Z. (2006). *Yaratıcı yazma, Yaratıcı yazma çalışmalarında yazınsal metinlerin işlevi*, Ankara, Morpa Kültür Yayınları.
- Kara, Ö. T. & Akkaya, A. (2014). Kurgusal bir dünya oluşturan çocuk edebiyatı ürünlerinin çocukların hayal dünyasına ve yaratıcılıklarına etkisi, (Editör: Bülent ÖZKAN). *Çocuk yazını araştırmaları I*, Adana: Karahan Kitabevi. 217-228.
- Karabulut, M. (2015). İmge ve Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde “su” imgesi, *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*.1 (2), 65-84. <https://doi.org/10.20322/lt.56666>.
- Kucirkova, N. (2019). How could children's storybooks promote empathy? A conceptual framework based on developmental psychology and literary theory. *Frontiers in Psychology*, 10, 121. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00121>.
- Korkmaz, R. (2014). *İkaros'un yeni yüzü Cahit Sıtkı Tarancı*. (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Muxamedjanov, F. M., & Basirjonova, S. J. (2025). Developing critical thinking skills through literature. *International Journal of Science and Technology*, 2(6), 38–39. <https://doi.org/10.70728/tech.v2.i06.014>.
- Morley, D. (2007). *The Cambridge introduction to creative writing*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Motsia, S. (2023). Creative writing, mindfulness, and self-awareness (Master's thesis). Hellenic Open University.
- National Advisory Committee on Creative and Cultural Education. (1999). *All our futures: Creativity, culture and education*. London: Department for Education and Employment.
- Norton, D. (2010). *Through the eyes of a child: An introduction to children's literature* (8th Ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson/ Merrill Prentice Hall.
- Nikolajeva, M. (2009). *Power, voice and subjectivity in literature for young readers* (1st ed.). New York: Routledge.
- Nikolajeva, M. (2014). *Reading for learning: Cognitive approaches to children's literature*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Oral, G. (2008). *Yine yazı yazıyoruz* (3. baskı). Pegem Akademi.
- Piirto, J. (2004). *Understanding creativity*. Scottsdale, AZ: Great Potential Press. ISBN 9780910707596.
- Pulimeno, M., Piscitelli, P. & Colazzo, S. (2020). Children's literature to promote students' global development and wellbeing. *Health Promotion Perspectives*, 10(1), 13–23. <https://doi.org/10.15171/hpp.2020.05>
- Richards, J. C. (2015). The changing face of language learning: Learning beyond the classroom. *RELJ Journal*, 46 (1), 5–22. <https://doi.org/10.1177/0033688214561621>
- Rusli, D., Kurniawan, H. C., Kumaat, T. D., Hayati, N., Ningsih, Y. T., Nio, S. R., Susanti, R. E., & Arben, A. (2025). The concept of reading literary storybooks improves theory of mind in elementary school-aged children. *Multidisciplinary Science Journal*, 7 (7), e2025349. <https://doi.org/10.31893/multiscience.2025349>.
- Serafini, F. (2002). A journey with the wild things: A reader-response perspective in practice. *Journal of Children's Literature*, 28(1), 73–79.
- Sertbarut, M. (2010). *Yılankale*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2013). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sinar, A. (2006). Türkiye'de çocuk edebiyatı çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* (7), 175-226.
- Şimşek, Ş. & Bulut, F. (2023). Buket Uzuner'in “Ah Bir Kedi Olsam” adlı eserinde edebi nitelik ve kök değerler. *Çukurova Araştırmaları*, 9(1), 56-73.

- Şimşek, Ş. & Özkan, A. (2022). Anooshirvan Miandji'nin çocuk kitaplarının eleştirel düşünme becerileri bağlamında incelenmesi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi* (ÇEDAR), 6(1), 1-17.
- Tompkins, G. E. (2002). Struggling readers are struggling writers, too. *Reading & Writing Quarterly*, 18(2), 175-193. <https://doi.org/10.1080/10573560252808530>.
- Torrance, E. P. (1966). Torrance tests of creative thinking: Norms-technical manual (Research edition): Verbal tests, forms A and B; Figural tests, forms A and B. Personnel Press.
- Ulu, H. (2019). Investigation of fourth-grade primary school students' creative writing and story elements in narrative text writing skills. *International Journal of Progressive Education*, 15(5), 273-287. <https://doi.org/10.29329/ijpe.2019.212.18>.
- Uzuner, B. (2021). *Ah bir kedi olsam* (16. Basım). İstanbul: Everest Yayınları.
- Wallas, G. (1926). *The art of thought*. New York: Harcourt, Brace and Company.

Bölüm 8

ÖMER SEYFETTİN İLE İLGİLİ YAZILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

Ahmet BAŞKAN¹

Erdost ÖZKAN²

GİRİŞ

Ömer Seyfettin, Türk edebiyatının en üretken ve öncü müelliflerinden biri olmakla birlikte, adı yaygın algıda sıklıkla yalnızca çocuk edebiyatı çerçevesiyle ilişkilendirilmektedir. Ancak onun edebî külliyatı ve fikir hayatı derinlemesine incelendiğinde, bu indirgemeci algının ötesinde, yazarın, edebiyatımızın bir dönemine yön vermiş, düşünce tarihi açısından önemli ve çok boyutlu bir fikir adamı olduğu görülmektedir.

Ömer Seyfettin, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş sürecinde, ülkenin sınırlarının yeniden şekillendiği zorlu bir tarihsel dönemde yaşamış; sanat, toplum, medeniyet ve millî kimlik gibi kritik konularda kaleme aldığı makalelerle dönemin kamuoyunun bilinçlendirilmesi hususunda etkin bir rol üstlenmiştir. Eserlerinin ve fikirlerinin taşıdığı bu derinlik ve kapsayıcılık, yazarın sürekli olarak akademik araştırmaların ilgi odağında kalmasını sağlamıştır. Bu nedenle, Ömer Seyfettin üzerine farklı disiplinler tarafından yazılmış lisansüstü tezler üzerinden yapılacak sistematik bir inceleme, yazarın akademik literatürdeki konumunu ve edebî kimliğinin ne denli geniş bir yelpazede algılandığını ortaya koymak açısından büyük bir önem arz etmektedir.

ÖMER SEYFETTİN'İN HAYATI

Ömer Seyfettin, 11 Mart 1884 tarihinde Balıkesir'in Gönen ilçesinde dünyaya gelmiştir. 1896'da Eyüp Askerî Rüştîyesi'ni bitiren yazar, sonrasında Edirne Askeri

¹ Doç. Dr., Hitit Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ahmetbaskan@hitit.edu.tr,
ORCID iD: 000-0003-4028-9067

² Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, erdostozkan@gmail.com,
ORCID iD: 0000-0002-4366-243X

her ne kadar toplumda Ömer Seyfettin'in eserlerinin çocuk edebiyatı sahasına girdiği gibi bir kesinleşmiş algı olmasına rağmen akademik camianın öyle düşünmediğini göstermektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde birçok savaş ve göçle ülkelerin sınırlarının sil baştan çizildiği bir dönemde dönemin birçok aydını, bu çöküşü çaresizce izlerken Ömer Seyfettin; edebiyat, toplum, sanat, medeniyet gibi birçok farklı konuda makaleler kaleme almış ve yazdıklarıyla kamuoyunu bilinçlendirmiştir (Kutlu, 2023).

Edebiyatımızın en üretken yazarlarından olan Ömer Seyfettin'in gerek eserleri gerekse fikirleri araştırmacıların ilgisini çekmiş ve yazar ile ilgili onlarca lisansüstü tez kaleme alınmıştır. Araştırmada tespit edilen toplam 71 tez mevcuttur. Bu tezlerin, ülkemizdeki 46 farklı üniversitede üretilmiş olması da Ömer Seyfettin'in ne kadar önemli ve kapsayıcı bir edebiyatçı ve fikir adamı olduğunu göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Bu tezlerin bir kısmı çocuk edebiyatı ile ilgili olsa da yazarın eserlerinin çocuk edebiyatından başka yabancılara Türkçe öğretimi, sözcük bilgisi, cümle bilgisi, söz varlığı ve değerler eğitimi alanları ile de ilişkilendirildiği dikkat çekmektedir. Ayrıca elde edilen verilen Ömer Seyfettin'in sosyolojiden, toplumsal cinsiyet rollerine, fiziksel mekânlardan, millî kimlik inşasına kadar çok çeşitli konu ve boyutlarda incelenen bir yazar ve düşünce adamı olduğunu göstermektedir.

Bundan sonra yapılacak çalışmalarda da Ömer Seyfettin'in bu çok boyutlu yönlerinin ayrı ayrı incelenebileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada ele alınan tezlerinin yanı sıra, yazara dair yazılmış akademik makaleler, akademik ve düşünsel kitaplar ile yazara ilişkin sunulan bildirilerin de çok yönlü bir biçimde incelenmesi suretiyle literatüre katkı sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Bozdoğan, A. (2007). Birinci yeni lisan makalesini millî edebiyat akımının bildirgesi olarak okumak, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. XI, s.251-266.
- Emiroğlu, Ö. (2021). Contemporary language and Ömer Seyfettin. *Palimpsest*, 6 (11), 47-58.
- Geçgel, H. & Sarıçan, E. (2011). Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde çocuk ve eğitim teması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 164-175.
- <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (20.10.2025 tarihinde erişim sağlanmıştır)
- İnce, Ö. & Acemoğlu, A. (2021). Ömer Seyfettin hikâyelerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 7(4), 1314-1328.
- Koç, S. Ö. (2020). Türkçülük düşüncesinden "millî edebiyat" Ömer Seyfettin'in 'Nakarat' adlı öyküsünde millî bilincin uyanışı. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (3), 1-9.
- Kuş, B. (2013). Millî lisan anlayışının Ömer Seyfettin'in hikâyelerindeki yansımaları. *Journal of Turkish Research Institute*, (49), 9-16.
- Kutlu, A. (2023). Ömer Seyfettin'in milliyetçilik anlayışının bağlamı, içeriği ve temel motifleri. *ABAD*, 6(12), 363-392.

- Polat, N. H. (2007). Ömer Seyfettin. *TDV İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul, 34, 80-82.
- Polat, N. H. (2020). Yeni Lisan'da divan edebiyatı eleştirisi. *Türk Dili*, S.821, Mayıs, s.18-29.
- Tural, S. (1984). Ömer Seyfettin'in hayatı ve eserleri, *Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfettin*, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s. 9-39.
- Ustaoglu, P. (2006). *Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde çocuğa görelilik açısından olumluluklar ve olumsuzluklar*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Bölüm 9

ÇOCUK EDEBİYATINDA FELSEFİ BİR İMKÂN VE EĞİTSEL BİR ARAÇ OLARAK *FİLOZOF MEŞE* KİTABI: ELEŞTİREL BİR İNCELEME

Erdost ÖZKAN¹
Ahmet BAŞKAN²

GİRİŞ

Çocuk edebiyatı, insanlık tarihinin erken dönemlerinde sözlü gelenek içinde; masallar, efsaneler, ninniler ve tekerlemelerle varlık göstermiş; matbaanın icadı ve modern pedagojinin doğuşuyla birlikte yazılı kültüre evrilerek disiplinler bir kimlik kazanmıştır. Ancak bu alanın genel “edebiyat” başlığı altında sınıflandırılması süreci zamanla şekillenmiştir. 17. yüzyıla kadar çocuk, küçük bir yetişkin olarak görülmüş; John Locke’un 1690 tarihli *İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme* adlı eserinde ortaya attığı “Tabula Rasa” (Boş Levha) kavramıyla, işlenmesi, eğitilmesi ve biçimlendirilmesi gereken bir özneye dönüşmüştür (Hunt, 1999). Bu “eğitilen özne” algısı, yüzyıllar boyunca çocuk kitaplarının temel işlevini “öğreticilik” (didaktizm) ile sınırlandırmış; metinler, estetik hazdan çok ahlaki öğretilerin, toplumsal normların ve dinî değerlerin aktarıldığı metinler olarak kurgulanmıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısı, Batı edebiyatında “Çocuk Edebiyatının Altın Çağı” olarak adlandırılan önemli bir kırılma noktasına işaret etmiştir. Lewis Carroll’ın *Alice Harikalar Diyarında* eseri, simgeleşen bu dönemde, çocuk kitaplarını didaktik sınırlardan ayırmaya başlamış; çocuğun düş dünyasına, oyuncu gerçekliğine ve saf merakına hitap eden “sanatsal” bir niteliğe ulaştırmıştır (Nodelman, 2008). 20. yüzyılın son çeyreği ve 21. yüzyılın başı ise çocuk edebiyatında ikinci büyük paradigmatik dönüşümü, yani “Felsefi Dönüşümü” beraberinde getirmiştir. Post-modern anlatı tekniklerinin çocuk kitaplarına sızmasıyla birlikte, “çocuğa görelilik” ilkesi (Sever, 2003), metni basitleştirmek veya çocuksulaştırmak için

¹ Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, erdostozkan@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-4366-243X

² Doç. Dr., Hitit Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ahmetbaskan@hitit.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-4028-9067

becerilerini geliştirmede ve toplumsal değerleri kavratarak istendik davranışlara dönüşmesinde önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

Bundan sonra yapılacak çalışmalarda, çocuk edebiyatı sahasında ürün vermiş yerli ve yabancı yazarların eserleri; çocuk edebiyatı ilkeleri, eğitsel değerler, çocuğa görelilik ilkelerine uygunluk gibi yönlerden değerlendirilebilir. Bu sayede ilkokuldan ortaöğretime kadar her düzeyde okutulagelen çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuklara akademik ve eğitsel katkıları ortaya konabilir. Böylelikle eğitsel niteliği yüksek eserler tespit edilerek bu eserlerin en azından belli bölümlerinin ders kitaplarına metin olarak konması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Hunt, P. (1999). *Understanding children's literature*. London: Routledge.
- Karatay, H. (2011). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Lipman, M. (1988). *Philosophy goes to school*. Temple University Press.
- Lipman, M. (2003). *Thinking in education* (2nd ed.). New York: Cambridge University Press.
- Miandji, A. (2020). *Filozof meşe*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Nodelman, P. (2008). *The hidden adult: Defining children's literature*. Johns Hopkins University Press.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Şimşek, Ş., & Özkan, A. (2022). Anooshirvan Miandji'nin çocuk kitaplarının eleştirel düşünme becerileri bağlamında incelenmesi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 6(1), 1-17.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.